

Санталова А. Д.
студентка факультету економіки і права ХНЕУ ім. С. Кузнеця
(науковий керівник - Шумська Г. М., к.е.н., доц.,
доцент кафедри державного управління, публічного адміністрування та
економічної політики ХНЕУ ім. С. Кузнеця)

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Економіка в глобальному розумінні являє собою цілісну систему, якщо розглядати її більш детально, то економічна система є сукупністю, яка містить певну множину елементів, які пов'язані між собою. Існують різні підходи, щодо характеристики наявних взаємодіючих елементів, це може бути, як упорядкована система взаємозв'язків між виробниками та споживачами матеріальних благ або пов'язані з розподілом обмежених ресурсів економічні процеси. Більш масштабним визначенням є розуміння економічної системи, як системи виробництва, обміну, розподілу та споживання матеріальних благ[1]. В будь-якому випадку, з'являється розуміння того, що існування системи неможливе без динаміки, тобто її функціонування, але важливим аспектом є те, що функціонування неможливе без участі суб'єктів, тому існує певний зв'язок при порушенні якого, відбувається колапс. Отже, складові будь-якої системи мають знаходитися у постійному нерозривному русі, для збереження її цілісності.

Суспільство є рушієм розвитку економічної системи, бо з одного боку воно виступає у ролі споживача, а це безпосередньо надає розуміння того, що ціль існування економічної системи полягає саме в забезпеченні суспільних вимог та потреб, з другого боку суспільство також виступає у ролі елемента, який бере участь у процесі виробництва. Тому, процес удосконалення економічної системи відбувається завдяки розбіжності між суспільними потребами та можливостями їх задоволення[3].

Соціально-економічна система є складною динамічною імовірнісною системою в якій відбуваються процеси виробництва, розподілу, обміну й споживання матеріальних та інших благ. Соціально-економічні системи відносять до класу кібернетичних систем, оскільки їх функціонування відбувається за допомогою управління. Прикладами соціально-економічних систем є: сучасні підприємства, об'єднання, холдинги, концерни, асоціації, корпорації, також соціально-економічними системами можуть бути країни, адміністративно-територіальні одиниці, такі як: міста, райони, області, інститути або ринки, різновидність прикладів залежить від середовища та управлінських рівнів системи. Особливостями таких систем є те, що в них постійно виникають фактори невизначеності, як зовнішні так і внутрішні.

Прикладом зовнішніх факторів є: нові економічні умови постачання та збуту продукції, останні інновації науково-дослідних установ, останні податкові та митні зміни тощо. Приклад внутрішніх факторів: реструктуризація та трансформація підприємства; впровадження нових організаційних форм і заробітної плати; зміни кількості та якості працівників; труднощі через

погіршення моральної атмосфери колективу; технічні та технологічні помилки фахівців, ненадійність обладнання тощо.

Структура соціально-економічної системи характеризується своєю ієрархією, кожний рівень управління має певну автономію і є безпосереднім об'єктом управління для вищого рівня. Цілі і завдання, внутрішня складність підприємства, формують кількість підсистем. Завдяки такій побудованій структурі вдається спростити систему та налагодити інформаційний зв'язок в організації. Як вже було вказано, будь-яка система це сукупність взаємопов'язаних елементів, які функціонуючи між собою, утворюють певну цілісність. В випадку соціально-економічної системи її складовими елементами є: люди, ресурси, економічні та соціальні явища, відносини, процеси і т.д. [2]

Щоб визнати об'єкт самостійною соціально-економічною системою, він повинен мати певні системні характеристики:

- 1) наявність множинних системних компонентів;
- 2) віднесення інституційних компонентів до глобальної економічної та соціальної системи;
- 3) всередині системи ,елементи повинні бути розташовані відповідно до певної структури;
- 4) кожен елемент системи повинен мати свої власні унікальні якості;
- 5) між елементами системи повинен існувати зв'язок і через цей зв'язок впливати один на одного;
- 6) соціально-економічна система має існувати в часі та просторі;
- 7) соціально-економічна система має бути вимірною;
- 8) соціально-економічна система має створювати суспільні продукти та бути необхідною суспільству.

Кожна соціально-економічна система має свої певні параметри системи, які визначають можливості управління нею.

У висновку можна сказати, підсумовуючи усе вищесказане, що соціально-економічна система це складна та багатогранна частина усього економічного світу, суспільство відіграє важливу роль у її функціонуванні, відтворюючи певний механізм управління. Системні ознаки, які притаманні цій системі регулюють її загальний вигляд та сутність за якою вона виділяється серед інших існуючих систем в економіці.

Список використаних джерел:

1. Шарапов О. Д. Економічна кібернетика 2.1. Соціально-економічні системи та їхні властивості [Електронний ресурс] / О. Д. Шарапов, В. Д. Дербенцев, Д. Є. Семьонов // Навч. посібник. — К.: КНЕУ – Режим доступу до ресурсу: <https://buklib.net/books/21911/>.
2. Поняття системи й системного підходу в менеджменті [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://moodle.nati.org.ua/mod/book/view.php?id=5264>.
3. Таран-Лала О.М. Функціонування соціально-економічних систем: теорія та практика : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2016. 332 с